
Obsah

Předmluva	13
1 Úvod do kognitivní psychologie	19
1.1 Vymezení kognitivní psychologie	19
1.2 Filozofické základy psychologie: racionalismus versus empirismus	21
1.3 Psychologičtí předchůdci kognitivní psychologie	23
<i>Raná dialektika v psychologii poznání</i>	23
<i>Od asocianismu k behaviorismu</i>	26
<i>Gestalt psychologie</i>	28
1.4 Vznik kognitivní psychologie	28
<i>Role psychobiologie</i>	28
<i>Nádech technologie: inženýrství a výpočetní technika</i>	30
1.5 Výzkumné metody kognitivní psychologie	31
<i>Cíle výzkumu</i>	31
<i>Jednotlivé výzkumné metody</i>	32
1.6 Klíčové otázky a oblasti kognitivní psychologie	40
<i>Témata studia kognitivní psychologie</i>	40
<i>Přehled kapitol</i>	41
Shrnutí	43
Přemýšlení o myšlení	44
Klíčová slova	44
Doporučená literatura	45
2 Kognitivní neurověda	47
2.1 Organizace nervového systému: od neuronu k mozku	48
<i>Stavba a činnost neuronu</i>	48
<i>Komunikace mezi neurony</i>	52
<i>Úrovně organizace nervového systému</i>	56

2.2	Pohled na stavbu a funkci mozku	61
	<i>Postmortální studie</i>	61
	<i>Pokusy na zvířatech</i>	62
	<i>Záznam elektrické činnosti mozku</i>	62
	<i>Statické zobrazovací metody</i>	63
	<i>Metabolické zobrazování</i>	63
2.3	Mozek a kognitivní procesy: mozková kůra a další struktury	67
	<i>Makroskopická anatomie mozku: koncový, střední a zadní mozek</i>	70
	<i>Mozková kůra a lokalizace funkcí</i>	74
	Shrnutí	85
	Přemýšlení o myšlení	86
	Klíčová slova	87
	Doporučená literatura	87
3	Pozornost a vědomí	89
3.1	Pozornost a vědomí	90
	<i>Předvědomé zpracování informací</i>	91
	<i>Porovnání řízených (kontrolovaných) a automatických procesů</i>	94
	<i>Habituace</i>	99
3.2	Pozornost	102
	<i>Detekce signálů</i>	102
	<i>Jak detekujeme signály?</i>	104
	<i>Bdělost</i>	104
	<i>Vyhledávání</i>	106
3.3	Výběrová a rozdělená pozornost	114
	<i>Základní vzory pro zkoumání výběrové pozornosti</i>	114
	<i>Výběrová pozornost – teorie filtru a teorie zúženého profilu</i>	116
	<i>Teorie výběrové pozornosti založené na jejích zdrojích</i>	120
	<i>Dodatečné úvahy o výběrové pozornosti</i>	121
	<i>Rozdělená pozornost</i>	123
3.4	Jak se na pozornost a vědomí dívá kognitivní neurověda?	125
	<i>Posnerova teorie</i>	125
	<i>Näätänenova práce s evokovanými potenciály</i>	126
	<i>Psychofarmakologický přístup</i>	127
	<i>Marcelův model vztahů mezi percepcí, pozorností a vědomím</i>	128
	Shrnutí	129
	Přemýšlení o myšlení	130
	Klíčová slova	131
	Doporučená literatura	131

4	Vnímání (percepce)	133
4.1	Od čítí k reprezentaci	136
	<i>Některé základní pojmy</i>	136
	<i>Percepční stálost (konstantnost vnímání)</i>	139
	<i>Vnímání prostorové hloubky</i>	143
	<i>Gestalt jako výklad percepce tvarů</i>	147
4.2	Teorie percepce	150
	<i>Pohled odspodu vzhůru: přímá percepce</i>	150
	<i>Teorie „shora dolů“: vnímání jako konstrukce</i>	162
	<i>Sloučení obou teoretických přístupů</i>	164
	<i>Výpočetní teorie percepce</i>	165
	<i>Teorie tvorby časoprostorové hranice</i>	167
4.3	Čtení jako zpracování informace „odspodu vzhůru“ i „shora dolů“	168
	<i>Čtení a percepce</i>	169
	<i>Lexikální stránka čtení</i>	170
4.4	Poruchy percepce	174
	Shrnutí	176
	Přemýšlení o myšlení	178
	Klíčová slova	178
	Doporučená literatura	178
5	Paměť: modely a výzkumné metody	181
5.1	Jak se měří paměť?	182
	<i>Reprodukce dat z paměti v porovnání s jejich znovupoznáváním</i>	182
	<i>Vyšetřování implicitní a explicitní paměti</i>	184
5.2	Tradiční modely paměti	185
	<i>Senzorická paměť</i>	186
	<i>Sperlingův objev</i>	186
	<i>Další rozpracování teorie</i>	189
	<i>Krátkodobá paměť</i>	190
	<i>Dlouhodobá paměť</i>	191
5.3	Alternativní perspektivy, alternativní metafory	192
	<i>Úrovně zpracování informace</i>	192
	<i>Pracovní paměť</i>	194
	<i>Model paměti jako většího počtu systémů</i>	196
	<i>Konekcionistický pohled</i>	198
	<i>Paměť v reálném světě</i>	199
5.4	Neuropsychologie a neobyčejná paměť	200
	<i>Mimořádná paměť: mnemonici</i>	201
	<i>Porušená paměť: amnézie</i>	202
	<i>Role hipokampu a dalších struktur</i>	206

Shrnutí	208
Přemýšlení o myšlení	209
Klíčová slova	209
Doporučená literatura	209
6 Paměťové procesy	211
6.1 Kódování a přesun informace	212
<i>Formy kódování</i>	212
<i>Přesun informace z krátkodobé do dlouhodobé paměti</i>	215
6.2 Vybavování	221
<i>Vybavování z krátkodobé paměti</i>	221
<i>Vybavování z dlouhodobé paměti</i>	225
6.3 Zkreslení paměti a procesy zapomínání	226
<i>Porovnání teorie interference a teorie vyhasínání</i>	226
<i>Konstruktivní povaha paměti</i>	231
<i>Vliv kontextu na kódování a vybavování</i>	234
Shrnutí	238
Přemýšlení o myšlení	239
Klíčová slova	239
Doporučená literatura	239
7 Reprezentace poznatků: obrazy a výroky	241
7.1 Mentální reprezentace poznatků	243
<i>Vnější (externí) reprezentace: vztah obrázků a slov</i>	243
<i>Představivost</i>	246
<i>Hypotéza dvojího kódu: analogické obrazy versus symboly</i>	248
<i>Výroková hypotéza</i>	249
7.2 Mentální manipulace s představami	256
<i>Mentální rotace</i>	256
<i>Vzájemné porovnávání představ</i>	261
<i>Prohlížení představ</i>	264
7.3 Syntéza představ a výroků	265
<i>Epifenomeny a požadované charakteristiky</i>	265
<i>Mentální modely Johnson-Lairda</i>	268
<i>Neuropsychologické doklady více druhů kódování</i>	270
7.4 Orientace v prostoru a kognitivní mapy	274
<i>Krasy, včely a lidé</i>	274
<i>Mentální zkratky</i>	276
<i>Textové mapy</i>	280
Shrnutí	281
Přemýšlení o myšlení	283
Klíčová slova	283
Doporučená literatura	283

8	Reprezentace a organizace poznatků	285
8.1	Organizace obsahů deklarativní paměti	287
	<i>Pojmy a kategorie</i>	287
	<i>Modely založené na sémantických sítích</i>	292
	<i>Reprezentace prostřednictvím schémat</i>	296
8.2	Reprezentace obsahů v procedurální paměti	300
	<i>Produkce a produkční systém</i>	300
8.3	Integrativní modely reprezentace obsahů deklarativní a nedeklarativní paměti	302
	<i>Kombinovaná reprezentace: ACT a ACT*</i>	302
	<i>Modely založené na lidském mozku</i>	305
	<i>Paralelní zpracování informace: konekcionistický model</i>	309
	<i>Do jaké míry jsou kognitivní procesy doménově obecné nebo doménově specifické?</i>	313
	Shrnutí	314
	Přemýšlení o myšlení	315
	Klíčová slova	316
	Doporučená literatura	316
9	Povaha a osvojování jazyka	317
9.1	Vlastnosti jazyka	318
	<i>Obecný popis</i>	318
	<i>Základní aspekty jazyka</i>	320
9.2	Procesy, které jsou podkladem pochopení jazyka	323
	<i>Percepce řeči</i>	324
	<i>Sémantika a syntax</i>	328
9.3	Osvojování jazyka	337
	<i>Stupně osvojování jazyka</i>	337
	<i>Dědičnost a prostředí</i>	340
	<i>Jazykový vývoj po prvních letech života</i>	345
	Shrnutí	346
	Přemýšlení o myšlení	347
	Klíčová slova	347
	Doporučená literatura	348
10	Jazyk a jeho souvislosti	349
10.1	Jazyk a myšlení	350
	<i>Rozdíly mezi jazyky</i>	350
	<i>Dvojjazyčnost a dialekty</i>	356
	<i>Překročení</i>	360
	<i>Metaforický jazyk</i>	362
10.2	Jazyk v sociálních souvislostech	364
	<i>Řečové akty</i>	365
	<i>Předpoklady konverzace</i>	367

	<i>Jazyk a pohlaví</i>	369
	<i>Diskurz a porozumění čtenému textu</i>	371
10.3	Neuropsychologie jazyka	376
	<i>Studium ložiskových poškození mozku</i> <i>a výzkum evokovaných potenciálů</i>	377
	<i>Další metody</i>	379
	Shrnutí	381
	Přemýšlení o myšlení	382
	Klíčová slova	383
	Doporučená literatura	383
11	Řešení problémů a tvořivost	385
11.1	Cyklus řešení problémů	386
11.2	Typy problémů	389
	<i>Dobře strukturované problémy</i>	389
	<i>Špatně strukturované problémy a úloha vhledu</i>	398
11.3	Překážky a pomůcky při řešení problému	404
	<i>Mentální nastavení, zablokování a fixace</i>	404
	<i>Negativní a pozitivní přenos</i>	406
	<i>Inkubace</i>	410
11.4	Znalosti a řešení problémů	412
	<i>Organizace znalostí</i>	412
	<i>Vrozené nadání a získané dovednosti</i>	416
11.5	Tvořivost	418
	<i>Rozsah tvorby</i>	418
	<i>Vědomosti</i>	419
	<i>Osobnost</i>	420
	<i>Prostředí</i>	420
	<i>Integrované pojetí</i>	421
	Shrnutí	422
	Přemýšlení o myšlení	423
	Klíčová slova	424
	Doporučená literatura	424
12	Usuzování a rozhodování	425
12.1	Posuzování alternativ a rozhodování	426
	<i>Klasická teorie rozhodování</i>	427
	<i>Metoda uspokojování</i>	429
	<i>Vylučovací metoda</i>	429
	<i>Heuristiky a předsudky</i>	432
12.2	Deduktivní usuzování	439
	<i>Podmíněné usuzování</i>	440
	<i>Sylogistické usuzování</i>	445
	<i>Další pomůcky a překážky deduktivního usuzování</i>	454

12.3	Induktivní usuzování	455
	<i>Vyvozování závěrů o příčinných vztazích</i>	457
	<i>Vyvozování kategorií</i>	460
	<i>Analogie</i>	460
12.4	Alternativní pohled na usuzování	461
	Shrnutí	462
	Přemýšlení o myšlení	464
	Klíčová slova	464
	Doporučená literatura	464
13	Kognitivní vývoj	467
13.1	Hlavní přístupy ke kognitivnímu vývoji	469
	<i>Všeobecné principy kognitivního vývoje</i>	469
	<i>Zrání myšlenkových procesů</i>	469
	<i>Sociokulturní vlivy na myšlenkové procesy</i>	481
13.2	Vývoj schopností zpracovávat informace	484
	<i>Metakognitivní schopnosti a vývoj paměti</i>	484
	<i>Kvantitativní schopnosti</i>	487
	<i>Vizuospaciální dovednosti</i>	488
	<i>Induktivní usuzování</i>	490
13.3	Vývojové neurofyziologické změny	491
	<i>Zvyšování neuronální složitosti</i>	491
	<i>Zrání struktur centrální nervové soustavy</i>	493
13.4	Kognitivní vývoj v dospělosti	494
	<i>Zákonitosti růstu a poklesu</i>	495
	<i>Moudrost a stárnutí</i>	498
	Shrnutí	499
	Přemýšlení o myšlení	500
	Klíčová slova	500
	Doporučená literatura	500
14	Lidská a umělá inteligence	501
14.1	Měřítka a struktury inteligence	504
	<i>Dějiny testování a skórování inteligence</i>	504
	<i>Testy inteligence</i>	506
	<i>Faktorová analýza inteligence</i>	506
14.2	Zpracovávání informace a inteligence	512
	<i>Teorie zaměřené na časový průběh zpracovávání informace</i>	512
	<i>Teorie složek a řešení složitých problémů</i>	515
	<i>Biologické základy inteligence</i>	517
14.3	Alternativní pohledy na inteligenci	519
	<i>Kulturní kontext a inteligence</i>	519
	<i>Gardner: multidimenzionální inteligence</i>	522
	<i>Sternberg: triarchická teorie</i>	525

14.4 Umělá inteligence: počítačové simulace	527
<i>Může být počítačový program „inteligentní“?</i>	528
<i>Otázky zabývající se inteligencí inteligentních programů</i>	535
14.5 Zdokonalení inteligence	537
Shrnutí	541
Přemýšlení o myšlení	542
Klíčová slova	543
Doporučená literatura	543
Literatura	545
Glosář	597
Rejstřík jmenný	615
Rejstřík věcný	629